

เศรษฐกิจนอกกระบบ

รายงานพิเศษ

ยุทธศาสตร์ส่งเสริมและ พัฒนาเศรษฐกิจนอกกระบบ ให้เป็นฐานสนับสนุนเศรษฐกิจไทย

การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของไทยในระยะที่ผ่านมา นอกจากจะเป็นผลมาจากการขยายตัวของกิจกรรมเศรษฐกิจในระบบแล้ว กิจกรรมเศรษฐกิจนอกระบบก็นับว่ามีส่วนสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากัน โดยเฉพาะเศรษฐกิจนอกระบบในส่วนที่ไม่ผิดกฎหมาย หรือที่เรียกกันว่ากิจกรรมทางเศรษฐกิจที่ไม่เป็นทางการ (Informal Sector) ซึ่งในปี 2545 มีมูลค่าถึง 2.38 ล้านล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ 43.8 ของผลิตภัณฑ์

มวลรวมประชาชาติ อีกทั้งยังครอบคลุมแรงงานถึงกว่า 20 ล้านคน หรือร้อยละ 71.9 ของผู้มีงานทำทั่วประเทศ ดังนั้น การบริหารจัดการกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่ไม่เป็นทางการให้มีประสิทธิภาพ จึงเป็นเรื่องที่ควรให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง

ผลกระทบของกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่ไม่เป็นทางการ

กิจกรรมทางเศรษฐกิจที่ไม่เป็นทางการ ส่งผลกระทบทางบวกต่อเศรษฐกิจและสังคมของประเทศเป็นอย่างมาก ทั้งในด้านการเพิ่มผลผลิตของประเทศ การเป็นแหล่งจ้างงานที่สำคัญ อีกทั้งยังมีบทบาทสำคัญในการป้อนแรงงาน วัตถุดิบ และสินค้าชั้นกลางให้แก่ระบบเศรษฐกิจ การเป็นแหล่งผลิตผู้ประกอบการรายใหม่ ตลอดจนการเป็นแหล่งผลิตสินค้าราคาถูกเพื่อตอบสนองความต้องการของคนส่วนใหญ่อีกด้วย อย่างไรก็ตาม เศรษฐกิจนอกระบบนี้ได้ส่งผลกระทบทางลบต่อเศรษฐกิจและสังคมด้วยเช่นกัน อาทิ ก่อให้เกิดการแสวงหาประโยชน์ของเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือผู้มีอิทธิพลกับผู้ประกอบการอาชีพธุรกิจนอกระบบ ผู้บริโภคมีความเสี่ยงในการบริโภคสินค้าและบริการที่ขาดมาตรฐานและความปลอดภัย รวมทั้งแรงงานในกิจกรรมนอกระบบถูกเอารัดเอาเปรียบจากนายจ้างและไม่มีความมั่นคงในอาชีพ เป็นต้น

ยุทธศาสตร์ส่งเสริมและพัฒนาเศรษฐกิจนอกระบบให้เป็นฐานสนับสนุนเศรษฐกิจไทย

ด้วยความสำคัญและผลกระทบของเศรษฐกิจที่ไม่เป็นทางการดังกล่าว ทำให้รัฐจำเป็นต้องกำหนดยุทธศาสตร์ส่งเสริมและพัฒนาเศรษฐกิจนอกระบบให้เป็นฐานสนับสนุนเศรษฐกิจไทย ซึ่งจากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมของภาครัฐและผู้ประกอบการอาชีพ/ธุรกิจนอกระบบที่ไม่เป็นทางการ ดังแสดงในตาราง ทำให้สามารถกำหนดแนวทางของยุทธศาสตร์ได้ดังนี้ (อ่านต่อหน้า 4)

เรื่องในเล่ม

- ยุทธศาสตร์ส่งเสริมและพัฒนาเศรษฐกิจนอกระบบให้เป็นฐานสนับสนุนเศรษฐกิจไทย 1
- สัมภาษณ์พิเศษ ชูวิทย์ กมลวิศิษฎ์ 2
- ธุรกิจบริการทางเพศ 5
- เกาะติดการประชุมประจำปี 2547 6

ชูวิทย์ กมลวิศิษฎ์

“ชูวิทย์” หนุนตั้งบ่อนการพนัน

ค้านการเปิดเพยผู้ให้บริการทางเพศ

“ชูวิทย์ กมลวิศิษฎ์” คนดังแห่งยุค เคยออกมาจนถึงพฤติกรรมคอร์รัปชันในวงราชการไทยมาแล้วอย่างถึงลูกถึงคน จนได้รับฉายาว่า “เจ้าพ่อส่วยอ่าง” เพราะมีประสบการณ์ผ่านร้อนผ่านหนาวมาอย่างโชกโชนเกี่ยวกับธุรกิจอาบอบนวด

จดหมายข่าว “เศรษฐกิจนอกระบบ” ฉบับนี้ขอเสนอบทสัมภาษณ์คุณชูวิทย์ กมลวิศิษฎ์ เกี่ยวกับเรื่องการทำธุรกิจผิดกฎหมายให้ถูกกฎหมายและแนวทางการแก้ปัญหาคอร์รัปชันในสังคมไทย ดังนี้

ตั้งบ่อนการพนันถูกกฎหมาย : ภาครัฐทำได้แน่

เลือกธุรกิจที่รัฐถนัดและได้ประโยชน์ : ก่อนนำเข้าสู่ระบบ

ภาครัฐควรเข้ามาควบคุมการทำธุรกิจผิดกฎหมายให้ถูกกฎหมายหรือไม่นั้น ในมุมมองของคุณชูวิทย์ฯ เห็นว่าต้องคำนึงถึงปัจจัยต่างๆ 3 ประการด้วยกัน คือ 1) ธุรกิจนั้นเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตของคนในสังคมหรือไม่ 2) ภาครัฐจะได้ประโยชน์มากน้อยเพียงใด และ 3) ภาครัฐมีความเชี่ยวชาญในธุรกิจนั้นแค่ไหน

ทั้งนี้ ภาครัฐไม่ควรเข้าไปควบคุมทุกอย่างเพราะจะทำให้ประเทศกลายเป็นสังคมนิยมไป แต่รัฐควรควบคุมเฉพาะจุดใหญ่ๆ ที่รัฐได้รับประโยชน์ โดยเฉพาะธุรกิจที่รัฐสามารถดำเนินการเองได้และมีความเชี่ยวชาญ รวมทั้งต้องไม่ใช้ต้นทุนทางสังคมสูงเกินกว่าให้ภาคประชาชนทำ ซึ่งธุรกิจบางอย่างที่รัฐไม่สามารถเข้าไปดูแลได้ทั่วถึง ทำแล้วรัฐไม่ได้ประโยชน์เต็มที่ หรือเป็นกิจกรรมที่ได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตของคนในสังคมไปแล้วและไม่ได้ทำร้ายต่อสังคม ควรจะปล่อยให้เศรษฐกิจและคนในสังคมดำเนินวิถีชีวิตไปตามลำพัง ใช้ชีวิตกันตามปกติ

ในเรื่องของการตั้งบ่อนการพนันถูกกฎหมาย คุณชูวิทย์ฯ เห็นว่าคนทั่วไปแอบเล่นการพนัน แอบตั้งบ่อนกันมานานแล้ว จนกระทั่งบ่อนไปเปิดตามชายแดนเป็นจำนวนมาก รัฐจึงควรเข้าไปดำเนินการ มีระเบียบกฎเกณฑ์ ควบคุมคนที่เข้าไปเล่น และดูความเหมาะสมของทำเลที่ตั้ง ซึ่งในสหรัฐฯ มีการตั้งบ่อนที่รัฐเนวาดา เพราะรัฐบาลเห็นว่า เป็นที่ที่ไม่มีใครไป พื้นที่แห้งแล้งไม่สามารถเพาะปลูกได้ สำหรับประเทศไทยพื้นที่ที่เหมาะสมจะเป็นทุ่งกุลาร้องไห้ เพราะเป็นบริเวณที่กั้นดาร ประชาชนส่วนใหญ่ยากจน จะช่วยสร้างงานและรายได้ก่อให้เกิดความเจริญในท้องถิ่นได้ แต่ในปัจจุบันแนวคิดที่จะตั้งบ่อนการพนัน มุ่งไปในพื้นที่ที่เจริญอยู่แล้ว เช่น ภูเก็ต พัทยา ซึ่งคุณชูวิทย์ฯ เห็นว่าไม่เหมาะสม และการตั้งบ่อนการพนันไม่ทำให้บ่อนการพนันเถื่อนหมดไปได้ ภาครัฐควรมีการทำประขามติสอบถามสังคมว่าเห็นด้วยหรือไม่

“คนที่ไปเล่นการพนันในบ่อนตามชายแดน ส่วนใหญ่เป็นคนไทย แทบไม่มีคนชาติอื่นเลย ผลประโยชน์ตรงนี้มันหลุดลอดออกไปจากระบบเงินรายได้ของประเทศ ถ้าเราสามารถตั้งแล้วให้คนกลุ่มนี้ไปเล่น ผมเห็นว่ามีผลดีกว่า เราสามารถจะพัฒนาการท่องเที่ยว พัฒนาพื้นที่ทุรกันดารให้เกิดประโยชน์ขึ้นได้ เพราะไม่สามารถใช้พื้นที่เหล่านั้นในการเกษตรหรืออุตสาหกรรมได้ และประเทศไทยมีศักยภาพที่จะพัฒนาด้านการท่องเที่ยว เพราะว่าในภาคบริการเองเราต้องใช้ต้นทุน ประเทศไทยต้องการความเจริญ เราต้องลองทำ ประเทศชาติย่อมมีผลได้เสียในเรื่องต่างๆ เหล่านี้ ผมคิดว่ารัฐบาลนี้มีความกล้าที่จะทำพอสมควร”

“ผมพูดได้เลยว่าการตั้งบ่อนไม่ได้ช่วยให้มีบ่อนน้อยลง การที่ประชาชนบอกว่าการตั้งบ่อนเหมือนกับการมอมเมา ก็ต้องแล้วแต่สังคม ซึ่งจะมีทั้งคนเห็นด้วยและไม่เห็นด้วย จะให้คนเห็นด้วยทั้งหมดนั้น เป็นไปไม่ได้ แต่เราจะต้องหาว่า ตรงไหนคนเห็นด้วยมากกว่า ดังนั้นจึงควรจะทำประขามติ ให้รัฐบาลสอบถามประชาชนโดยตรง ถ้าคนเห็นด้วยมากกว่าก็ต้องชนะไป”

สถานบริการทางเพศถูกกฎหมาย : สังคมไทยยังรับไม่ได้

ในด้านธุรกิจให้บริการทางเพศนั้น คุณชูวิทย์ฯ กล่าวว่า แม้รัฐไม่ยอมรับว่ามี แต่ในความเป็นจริงมันมีจนไม่รู้จะมีอย่างไร ถ้ารัฐจะมาทำสถานบริการทางเพศให้ถูกกฎหมาย รัฐสามารถทำได้ แต่ก่อนจะทำให้ถูกกฎหมายรัฐควรเข้ามาดูแลสิทธิประโยชน์ในด้านต่างๆ ให้เขาก่อน เช่น เรื่องการประกันสุขภาพ ประกันสังคม การดูแลการออกกระเบียนต่างๆ อายุการทำงาน เจ้าของสถานบริการเอาเปรียบแค่ไหน เมื่อเขาหมดอายุแล้วจะอยู่อย่างไร สิ่งเหล่านี้รัฐจะต้องทำให้ชัดเจน

อย่างไรก็ตาม คุณชูวิทย์ฯ เห็นว่าสังคมไทยยังไม่ยอมรับให้เปิดเผยการมีอาชีพบริการทางเพศ ถ้าคุณเล่นไพ่ หรือเป็นคนแจกไพ่ คุณคงไม่สนใจหรืออับอาย แต่ถ้ามีคนว่าคุณเป็นโสเภณีคุณยอมรับได้ไหม ก็ไม่ได้ ถึงสังคมต่างประเทศจะยอมรับ แต่สังคมไทยยังไม่ยอมรับ การไปเปิดเผยตัวผู้ทำงานบริการทางเพศเป็นการทำที่ไม่ถูกต้อง

คอร์รัปชัน : ปัญหาเรื้อรังของสังคมไทย

สำหรับประเด็นเรื่องคอร์รัปชัน คุณชูวิทย์ฯ เชื่อว่า เหตุที่คอร์รัปชันในเมืองไทยไม่หมดไปนั้น เป็นเพราะคนในสังคมมองว่าคอร์รัปชันเป็นเรื่องไม่เสียหาย ทุกคนให้คนรับต่างยินดีด้วยกันทั้งคู่ และถือเป็นเรื่องปกติที่คนส่วนใหญ่มักทำกัน ผู้ประกอบธุรกิจ 100 คน มีคนจ่ายถึง 99 คน มีเพียงคนเดียวที่ไม่จ่ายถือว่าผิดปกติ

ในประเทศที่พัฒนาแล้ว อเมริกา ยุโรป ยังมีการจ่ายทั้งนั้น แต่คนจ่ายมีเป็นส่วนน้อยอาจจะ 10 ใน 100 คน ซึ่งต้องให้แบบแอบๆ ให้ และผู้รับจะไม่ค่อยกล้ารับ แต่ในเมืองไทยรับกันอย่างสบายใจทำกันจนชิน เพราะคนรับมีจำนวนมาก ส่วนคนไม่ให้อีกจะถูกลงโทษ แต่ถ้า 50 คนไม่จ่าย คนที่ยังจ่ายอยู่ก็ต้องระแวง เจ้าหน้าที่ต้องระแวง ดังนั้นถ้าจะคอร์รัปชันต้องจ่ายกันลับๆ อย่างไม่อย่างที่เคย

แก้ปัญหาคอร์รัปชัน : ต้องเปลี่ยนทัศนคติและแก้ที่ระบบ

คุณชูวิทย์ฯ เห็นว่า การคอร์รัปชันยังฝังแน่นอยู่กับทัศนคติของคนในสังคมที่ว่าจ่ายเออะจ่ายแล้วดี ง่าย เร็ว เรื่องผิดจึงกลายเป็นเรื่องถูก นอกจากนี้ระบบการศึกษาในปัจจุบันยังไม่ได้ช่วยแก้ไขปัญหาคอร์รัปชันได้ คนที่มีการศึกษามากก็ยังมีวิธีการคอร์รัปชันที่ซับซ้อนมากขึ้น โดยคุณชูวิทย์ฯ กล่าวว่า ที่ว่าเรื่องการศึกษาสอนให้คนไม่รับนี่ผมไม่เชื่อคนที่รับก็การศึกษาดี ๆ กันทั้งนั้น ยิ่งศึกษาสูงยิ่งรับสูง แล้วรับลึกกลับด้วย รับแบบไม่เห็น ติดตามลำบาก จ้างรับก็แค่ 100 บาท เห็นๆ อยู่ แต่ถ้าสารวัตรรับผู้กำกับรับขึ้นตอนมันเยอะ ให้ตรงๆ อย่างนี้

ไม่ได้ ต้องโอนผ่านคนที่ 2 โอนให้คนที่ 3 คนที่ 3 ถึงจะเอาไปให้คนรับ

สำหรับแนวทางแก้ปัญหาคอร์รัปชัน คุณชูวิทย์ฯ ย้ำว่าต้องเปลี่ยนที่ทัศนคติและแก้ที่ระบบ โดยมีแนวทางที่สำคัญ คือ 1) ทำให้สังคมตื่นตัว โดยประชาสัมพันธ์การให้รางวัล/ให้เกียรติคนที่ไม่จ่าย 2) เปลี่ยนทัศนคติว่าการไม่คอร์รัปชันต้องดีกว่าและ 3) ต้องเปลี่ยนกฎหมาย ให้ผู้ที่คอร์รัปชันถูกลงโทษทันทีไม่ต้องผ่านขั้นตอนการตั้งคณะกรรมการสอบ เนื่องจากถ้าข้าราชการคอร์รัปชัน กว่าจะถูกไล่ออกจะใช้เวลานานมาก ทำให้ขาดการติดตาม นอกจากนี้ผู้กระทำ ความผิดยังใช้วิธีอ้อม โดยการเข้าหาคนใกล้ชิด เช่น ภรรยา ลูก หรือเพื่อน ทำให้เจ้าของเรื่องเกรงใจ

“ต้องให้คนในสังคมตระหนักว่าการจ่ายไม่ถูกต้อง การจ่ายเป็นสิ่งที่ยอมรับไม่ได้ แต่เราไม่เคยทำกันอย่างจริงจัง จังๆ สักที เพราะทุกระบบกินหมด พูดกัน 1-2 เดือนแล้วเจียบหายไป ไม่มีระบบที่จะต่อสู้กับคอร์รัปชันอย่างจริงจัง ฉะนั้นภาครัฐต้องออกกฎหมายให้เข้มงวดลงโทษให้มากขึ้น

ผมเคยจ่ายคนที่ เป็นประธานกรรมการมาแล้ว ผมถามหน่อย มันจะได้เรื่องอย่างไรรับ ในเมื่อประธานผมก็ยังจ่ายอยู่เลย จ่ายเขามาตลอดยิ่งเติบโตมากเท่าไร ยิ่งต้องจ่ายมากเท่านั้น จ่ายโดยอ้อมไปเผ้าภรรยาเจ้านาย ไปรับลูกให้ ไปสนับสนุนค่าใช้จ่ายต่างๆ ข้าราชการบางคนเติบโตโดยใช้วิธีการแบบนี้ ไม่มีการต่อต้านกันอย่างจริงจัง ระบบก็เป็นอย่างนี้เรื่อยไป การจ่ายการรับเป็นเรื่องปกติของสังคมไทย คอร์รัปชันกันจนเป็นธรรมเนียม”

อย่างไรก็ตาม คุณชูวิทย์ฯ ยอมรับว่าการเปลี่ยนแปลงทัศนคติของคนในเรื่องนี้ไม่ใช่เรื่องที่กระทำได้ง่ายๆ เพราะการจ่าย (ส่วย) ได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตของคนไปแล้ว

“ถามว่าทำไมคนไทยต้องตั้งศาลพระภูมิไว้ แล้วถ้าจะเปลี่ยนทัศนคติให้คนไม่ไหวศาลพระภูมิ ผมว่าทำไม่ได้หรอกครับ ศาลพระภูมิตั้งมาเป็นร้อยๆ ปี เป็นวิถีชีวิต การจ่ายนี้ก็ทำกันมาเป็นร้อยๆ ปี เหมือนกัน ตั้งแต่มี อาณาเขต บรรณาธิการยังต้องให้ส่งส่วยกันทุกปี จ่ายกันมาตลอด คนให้คนรับถือว่าเต็มใจด้วยกันทั้งคู่ ซึ่งอาจจะต้องใช้พลังมวลชน ให้สังคมตระหนักระยะยาว”

บทสรุป

คุณชูวิทย์ฯ เห็นว่า การจะนำธุรกิจที่อยู่นอกกรอบเข้ามาอยู่ในระบบทั้งหมดนั้น เป็นไปได้ยาก เพราะบางส่วนได้กลายเป็นวิถีชีวิตของคนในสังคมไปแล้ว และตราบติดที่กิจกรรมเหล่านั้นยังไม่ก่อผลเสียหายต่อสังคม ภาครัฐก็ไม่ควรเข้าไปจัดการ

“คนไทย 63 ล้านคน คุณเอาทุกอย่างเข้ามาในระบบก็ไม่ใช่เสรีนิยม กลายเป็นคอมมิวนิสต์ไปแล้ว การทำผิดเล็กๆ น้อยๆ เกิดขึ้นได้ แต่เราต้องถามว่าเป็นการทำร้ายคนส่วนมากหรือเปล่า ถ้าทำร้ายเราต้องจัดการ แต่ถ้ายังไม่ได้ทำร้าย ก็ควรปล่อยไป เพราะอาจมีเรื่องอื่นสำคัญมากกว่าที่จะต้องเร่งแก้ไข” ●●●

จุดแข็ง	จุดอ่อน
(1) รัฐบาลสามารถจัดการธุรกิจนอกระบบให้เข้ามาอยู่ในความควบคุมดูแลของภาครัฐและสร้างงาน สร้างรายได้ให้แก่ชุมชนได้ (2) การประกอบอาชีพ/ธุรกิจนอกระบบที่ไม่เป็นทางการส่วนใหญ่มีการผลิตสินค้าและบริการในราคาที่ต่ำกว่าราคาปกติทั่วไป (3) ธุรกิจชุมชนในเมืองมีลักษณะเด่นที่เป็นการผลิตหรือบริการสำหรับผู้บริโภคที่มีกำลังซื้อต่ำ ผู้ที่ไม่สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนหรือการขนส่งสาธารณะในระบบได้ เป็นต้น (4) ธุรกิจชุมชน โดยเฉพาะธุรกิจประเภทที่มีการพัฒนามาจากภูมิปัญญาท้องถิ่นจนมีคุณภาพมาตรฐาน และมีความเป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่นเฉพาะตัวจนเป็นที่ยอมรับของคนทั่วไป (5) อาชีพบริการด้านขนส่ง เช่น รถตู้/รถจักรยานยนต์รับจ้างโดยทั่วไป สามารถช่วยลดความเสี่ยงต่อการเกิดอาชญากรรมในช่วงกลางคืนหรือในพื้นที่อันตรายให้แก่ผู้โดยสารได้ (6) การประกอบอาชีพการรับงานมาทำที่บ้านจะช่วยสร้างความสัมพันธ์ของครอบครัวให้มีความอบอุ่นมากขึ้น	(1) การจัดการกิจกรรมทางเศรษฐกิจนอกระบบที่ไม่เป็นทางการยังมีลักษณะการจัดการเฉพาะเรื่อง ขาดการเชื่อมโยงหรือจัดการอย่างเป็นองค์รวม (2) ภาครัฐยังขาดองค์ความรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจนอกระบบที่ไม่เป็นทางการ (3) ผู้ประกอบอาชีพ/ธุรกิจนอกระบบที่ไม่เป็นทางการส่วนใหญ่มีเงินออมต่ำ และขาดเงินทุนในการประกอบอาชีพหรือขยายกิจการ (4) ผู้ประกอบอาชีพ/ธุรกิจนอกระบบที่ไม่เป็นทางการส่วนใหญ่ขาดโอกาสในการพัฒนาทักษะที่จำเป็นต่อการพัฒนาอาชีพ/ธุรกิจให้เติบโตได้อย่างต่อเนื่อง (5) ผู้ประกอบอาชีพ/ธุรกิจนอกระบบที่ไม่เป็นทางการส่วนใหญ่ยังขาดองค์กรหรือการรวมกลุ่มเพื่อการช่วยเหลือ สนับสนุนซึ่งกันและกัน (6) ผู้ประกอบอาชีพบางประเภทยังขาดจิตสำนึกความรับผิดชอบต่อการให้บริการ
โอกาส	ข้อจำกัด
(1) การเติบโตทางเศรษฐกิจเอื้ออำนวยให้ภาครัฐสามารถดำเนินการจัดการเศรษฐกิจนอกระบบที่ไม่เป็นทางการได้อย่างกว้างขวางมากยิ่งขึ้น (2) รัฐธรรมนูญปัจจุบันส่งเสริมสนับสนุนในการสร้างโอกาสให้กับผู้ประกอบการอาชีพธุรกิจแรงงานที่อยู่ในระบบเศรษฐกิจนอกระบบที่ไม่เป็นทางการให้ได้รับความเป็นธรรมและผู้บริโภคได้รับการคุ้มครองรวมทั้งเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินการของภาครัฐ (3) เทคโนโลยีสื่อสารช่วยสร้างโอกาสด้านการตลาดการเรียนรู้ให้ทั้งกับผู้ประกอบการและเจ้าหน้าที่ (4) ตลาดมีความต้องการสินค้าจากระบบที่ผลิตจากภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีเอกลักษณ์โดดเด่นเฉพาะตัวและทันสมัยสูง (5) ภาคเอกชนสมัยใหม่มีแนวโน้มสนับสนุนการส่งเสริมการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนมากขึ้น (6) การดำเนินธุรกิจสมัยใหม่มีแนวโน้มการจ้างผลิตนอกโรงงาน/ร้านค้าเพื่อการลดต้นทุน	(1) ภาครัฐไม่สามารถให้การสนับสนุนส่งเสริมกิจกรรมนอกระบบที่มีความหลากหลายได้อย่างทั่วถึงและต่อเนื่อง (2) ผู้มีส่วนได้เสียกับกิจกรรมนอกระบบที่ไม่เป็นทางการมีจำนวนมากที่ไม่เห็นด้วยหรือคัดค้านการเข้าสู่ระบบ (3) กลุ่มธุรกิจชุมชนผู้ให้บริการขนส่ง/รถจักรยานยนต์/รถตู้โดยสาร และผู้รับงานมาทำที่บ้านยังไม่มีกฎหมายรองรับการประกอบอาชีพ ผ่านกองทุนและโครงการสินเชื่อต่างๆ ให้มากขึ้น (2) สนับสนุนองค์การเงินนอกระบบของชุมชนให้มีความเข้มแข็ง รวมทั้งส่งเสริมการรวมตัวเป็นเครือข่าย (3) ให้การส่งเสริมด้านการลงทุนสำหรับสถาบันการเงินที่จัดตั้งขึ้นใหม่หรือขยายบริการเพื่อให้บริการระดับฐานราก และ (4) ส่งเสริมการแปลงสินทรัพย์เป็นทุนให้เกิดผลและเป็นที่ยอมรับของสถาบันการเงิน

แนวทางการดำเนินงาน

1. สร้างโอกาสให้ผู้ประกอบอาชีพและผู้ประกอบธุรกิจรายย่อยด้วยการดำเนินการให้เข้าสู่ระบบเพื่อได้รับการคุ้มครอง ดูแล และส่งเสริมจากภาครัฐโดย

(1) จัดทำทำเนียบหรือทะเบียนผู้ประกอบการอาชีพและธุรกิจรายย่อย ประกอบด้วย หาบเร่ แผงลอย รถจักรยานยนต์รับจ้าง รถตู้โดยสาร และธุรกิจชุมชน (2) จัดให้มีระเบียบ ข้อบังคับ หรือกฎหมายเกี่ยวกับการประกอบอาชีพและการดำเนินธุรกิจแต่ละประเภท (3) พิจารณากำหนดมาตรการส่งเสริมและจูงใจในรูปแบบต่างๆ เพื่อให้เข้าสู่ระบบ และ (4) สร้างความเข้าใจกับผู้ประกอบการเศรษฐกิจนอกระบบเพื่อชี้ให้เห็นประโยชน์ของการเข้าสู่ระบบ

2. เพิ่มศักยภาพให้แก่ผู้ประกอบการอาชีพและผู้ประกอบการธุรกิจ รายย่อยที่เข้าสู่ระบบแล้ว ในการพัฒนาการประกอบอาชีพและธุรกิจ โดย (1) จัดให้มีการฝึกอบรมที่จำเป็นต่อการประกอบอาชีพ เช่น ด้านการให้บริการแก่ผู้ประกอบการในกลุ่มจักรยานยนต์รับจ้าง และรถตู้โดยสาร และด้านการผลิตและการให้บริการที่ถูกละเลยกับกลุ่มหาบเร่ แผงลอย (2) จัดหลักสูตรฝึกอบรมอาชีพให้แก่ผู้รับงานมาทำที่บ้าน (3) สนับสนุนหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องและภาคเอกชน ให้จัดการศึกษานอกระบบแก่ผู้ประกอบการอาชีพและแรงงาน และ (4) ส่งเสริมความร่วมมือขององค์กรธุรกิจภาคเอกชนที่มีศักยภาพให้เข้ามามีบทบาทในการสร้างความเป็นธรรมด้านค่าตอบแทน และป้องกันงานที่เป็นอันตรายแก่กลุ่มผู้รับงานมาทำที่บ้าน รวมทั้งจ้างเหมาการผลิต หาดตลาด และจัดจำหน่ายสินค้าให้แก่กลุ่มธุรกิจชุมชน

3. สนับสนุนด้านการเงินให้แก่ผู้ประกอบการอาชีพและผู้ประกอบธุรกิจ รายย่อย เพื่อให้เข้าถึงบริการการเงินได้มากขึ้น โดย (1) ปรับปรุงและขยายการบริการด้านการเงินของภาครัฐที่มีอาชีพในเศรษฐกิจนอกระบบจะได้รับประโยชน์

4. ส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนหรือเศรษฐกิจของชาวบ้าน ให้มีความเข้ม

แข็งและพัฒนาไปสู่เครือข่ายวิสาหกิจชุมชน ตลอดจนสามารถเป็นฐานและเชื่อมต่อกับวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม โดยมุ่งเน้นให้มีบทบาทในการสร้างเสถียรภาพและความมั่นคงให้กับเศรษฐกิจโดยรวม ดังนี้ (1) สนับสนุนการทำแผนชุมชนพึ่งตนเอง (2) การเสริมสร้างศักยภาพและความสามารถของกลุ่ม/ชุมชน โดยเน้นการฝึกอบรมเพื่อเพิ่มความรู้และทักษะอย่างเป็นขั้นตอน ตามระดับความรู้ ความสามารถของแต่ละกลุ่ม (3) ส่งเสริมการสร้างผลิตภัณฑ์ให้มีจุดเด่นที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะท้องถิ่นและความต้องการของตลาด โดยพัฒนาการใช้ภูมิปัญญา ฝีมือแรงงาน วัตถุดิบเฉพาะท้องถิ่น (4) ส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาผลิตภัณฑ์ของชุมชน รวมทั้งสร้างมาตรฐานให้เป็นที่เชื่อถือ สอดคล้องกับความต้องการของตลาด (5) ส่งเสริมการสร้างกลไกการประสานงานความร่วมมือระหว่างภาคี ส่งเสริมช่องทางจำหน่าย การตลาด การบริหารจัดการ และการจัดระบบข้อมูลข่าวสาร และ (6) เร่งรัดการออก พ.ร.บ. ส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนเพื่อให้สามารถทำธุรกิจได้อย่างต่อเนื่องถูกต้องตามกฎหมาย และมีหน่วยงานสนับสนุนส่งเสริมอย่างเป็นระบบ

การกำหนดยุทธศาสตร์ส่งเสริมและพัฒนาเศรษฐกิจนอกระบบดังกล่าว นับเป็นก้าวสำคัญที่จะช่วยให้รัฐสามารถลดผลกระทบในทางลบ ส่งเสริมผลกระทบในทางบวก และบริหารจัดการกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่ไม่เป็นทางการได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ เพื่อสนับสนุนให้กิจกรรมเหล่านี้กลายเป็นกำลังสำคัญในการเสริมสร้างเศรษฐกิจและสังคมของประเทศให้มีความเข้มแข็งและยั่งยืนต่อไป

(ติดตามรายละเอียดยุทธศาสตร์บริหารความเสี่ยงเพื่อการคุ้มครองทางสังคมแก่ผู้อยู่ในเศรษฐกิจนอกระบบได้ในฉบับหน้า)

ธุรกิจบริการทางเพศ

“ธุรกิจบริการทางเพศ” เป็นกลุ่มเป้าหมายหนึ่งของกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่อยู่บนกระบวน ซึ่งภาครัฐได้ให้ความสนใจ เนื่องจากเป็นอาชีพที่เกี่ยวข้องกับความรู้สึกรู้สึกนึกคิดทางศีลธรรมของสังคมไทยและผิดกฎหมาย แต่ในขณะเดียวกันกลับเป็นอาชีพที่ยังคงเติบโตมาโดยตลอด โดยในช่วงปี 2541- 2546 พบว่า มีสถานบริการทางเพศขยายตัวร้อยละ 9 ต่อปี ขณะที่โสเภณีมีการคาดการณ์ว่า น่าจะจำนวนสูงถึง 2 กว่าแสนคน โดยเฉพาะโสเภณีเด็ก มีแนวโน้มสูงขึ้นอย่างน่าเป็นห่วง

โสเภณี นับเป็นตัวอย่างที่สะท้อนปัญหาเชิงโครงสร้างและความเหลื่อมล้ำของรายได้ได้อย่างชัดเจน โดย **ดร.สมชัย จิตสุชน** ผู้อำนวยการวิจัยด้านเศรษฐกิจส่วนรวมและการกระจายรายได้ สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย เห็นว่า ในแง่มุมของคนที่มาซื้อบริการทางเพศ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นผู้ที่มีรายได้สูง มักมองว่า จำนวนเงินที่จ่ายเทียบกับรายได้นั้น เป็นเงินเพียงเล็กน้อย ขณะที่โสเภณีกลับเห็นว่า เงินที่ได้รับจากค่าบริการทางเพศในแต่ละครั้ง เป็นจำนวนมากเมื่อเทียบกับรายได้ประจำ ความแตกต่างส่วนนี้ทำให้ธุรกิจให้บริการทางเพศเจริญเติบโตอย่างก้าวกระโดด

นอกจากนี้แล้ว ปัญหาโสเภณียังสะท้อนให้เห็นภาพความไม่สมดุลของการพัฒนาระหว่างด้านเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งได้ก่อให้เกิดปัญหาที่เกี่ยวข้องทับถมกันมานาน โดย **รศ.ดร.มาฆะ ชิตตะสังคะ** ผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาบทบาทหญิงและชาย มหาวิทยาลัยนเรศวร เห็นว่า ปัจจัยของการก้าวเข้าสู่อาชีพโสเภณีมีอยู่ 3 ประเด็นหลักคือ **1) ปัญหาความยากจน และการว่างงานในชนบท** มีส่วนสำคัญทำให้คนในพื้นที่ภาคเหนือ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ หันมายึดอาชีพนี้กันมากกว่าภาคอื่นๆ **2) การพัฒนาชนบทสู่เมืองอย่างรวดเร็ว** เป็นสาเหตุหนึ่งซึ่งก่อให้เกิด **“โสเภณีเด็ก”** มากขึ้น ส่งผลให้เด็กเหล่านี้ที่จบการศึกษาแล้ว มักจะยึดอาชีพเป็นนางทางโทรศัพท์เพื่อขายบริการทางเพศไปพลางก่อนที่จะมีงานทำประจำ **3) ปัญหาครอบครัว** นอกจากจะมีส่วนทำให้เด็กที่มีปัญหาครอบครัวแตกแยก กลายเป็นเด็กเร่ร่อนแล้ว เด็กเหล่านี้ยังต้องกลายเป็นโสเภณี หรือเข้าไปเกี่ยวข้องกับการค้ายาเสพติดอีกด้วย

ปัจจุบันคนที่ก้าวเข้าสู่อาชีพโสเภณีตัดสินใจง่ายกว่าในอดีต เนื่องจากได้รับอิทธิพลจากลัทธิเอาอย่างและการแข่งขันทางวัตถุ ซึ่งสะท้อนภาพประเทศไทยกำลังมีปัญหาเรื่อง **“การขาดจริยธรรม ขาดจิตสำนึก ขาดความเคารพในความเป็นมนุษย์ และขาดคุณธรรมทางเพศ”** จากการสัมภาษณ์หญิงที่ให้บริการหลายคนบอกว่า ไม่ได้รู้สึกว่าการทำอยู่นั้น เป็นเรื่องที่ผิด เพราะเป็นการทำงานเหมือนกับการอื่น ๆ ทั่วไป หากสามารถเก็บเงินได้ตามที่ต้องการแล้ว ก็จะเลิกอาชีพนี้ แต่ในความเป็นจริงกลับพบว่า ยังต้องหวนกลับมาเป็นโสเภณีอีกเป็นจำนวนมาก トラบไคที่การแก้ไขปัญหาความแตกต่างของรายได้ และการกระจายผลประโยชน์จากการ พัฒนายั้งคงมีอยู่ในสังคม

ทางด้านผู้ประกอบการและสถานบริการเอง ก็มีแนวโน้มทำให้คนเข้าสู่อาชีพนี้ได้ง่ายเช่นกัน เนื่องจากมีผลตอบแทนสูง ทำให้ในปัจจุบันมีการปรับเปลี่ยนวิธีการบริหารจัดการ จากที่เคยมีการคุมขังโสเภณี มาให้ความสำคัญกับการดูแลในเรื่องสวัสดิการการทำงาน การดูแลรักษาสุขภาพ การอบรมเกี่ยวกับวิธีการปฏิบัติที่ดีต่อลูกค้า ซึ่งจะช่วยให้เพิ่มพูนรายได้ให้กับกิจการและโสเภณีอย่างยั่งยืน

คงถึงเวลาแล้วที่รัฐจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการธุรกิจทางเพศอย่างจริงจัง คือ **การบริหารจัดการให้ผู้ประกอบการอาชีพ เหล่านี้ได้รับการคุ้มครองทางสังคม** ซึ่งเป็นสิทธิของคนไทยทุกคนที่อยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญควรได้รับอย่างเท่าเทียมกัน

วิธีการบริหารจัดการระหว่าง **การจดทะเบียนโสเภณี หรือ จดทะเบียนสถานบริการทางเพศ** ยังเป็นข้อพิจารณาที่มีความขัดแย้งสูงและยังไม่สามารถหาข้อสรุปที่เหมาะสมชัดเจน งานศึกษาของสำนักงานปราบปรามและป้องกันการประพฤติดมขอบในวงราชการ (ป.ป.ป.) พบว่า การบังคับใช้กฎหมายเพื่อควบคุมธุรกิจทางเพศที่ผ่านมาไม่ได้ผล เนื่องจาก **1) เจ้าหน้าที่ไม่มีความตั้งใจปราบปราม** เพราะเห็นว่าการค้าประเวณีมีได้เป็นอาชญากรรมที่รุนแรง **2) การปราบปรามขึ้นอยู่กับคำสั่งผู้บังคับบัญชา** เป็นครั้งคราว **3) เจ้าของสถานประกอบการเป็นผู้มีอิทธิพล** ซึ่งให้ทุนให้โทษกับเจ้าหน้าที่ที่เข้าไปจับกุมได้ และ **4) มีการคอร์รัปชันของเจ้าหน้าที่** ที่เรียกสินบนหรือค่าคุ้มครองจากเจ้าของธุรกิจเพื่อช่วยให้กิจการค้าประเวณีทำได้สะดวกขึ้น ผลประโยชน์จำนวนมากของผู้ที่เกี่ยวข้องเป็นปัจจัยที่จะส่งเสริมให้อาชีพการให้บริการทางเพศ และปัญหาผลกระทบทางสังคมที่เกิดขึ้นจะคงอยู่คู่สังคมไทยไปอีกระลอก

ทั้งนี้ ผลจากการประชุมประจำปีของ สศช. ปี 2547 ได้ข้อสรุปเบื้องต้นว่า หากได้มีการนำธุรกิจบริการทางเพศเข้าสู่ระบบแล้ว อาจจะให้เกิดต้นทุนทางสังคมสูง โดยเฉพาะต้นทุนทางวัฒนธรรม จึงไม่มั่นใจว่า ประชาชนและประเทศชาติจะได้รับประโยชน์คุ้มค่ากับต้นทุนทางสังคมหรือไม่ ทั้งยังอาจจะกลายเป็นแหล่งฟอกเงินของเจ้าหน้าที่รัฐที่ทุจริตหรือผู้มีอิทธิพลอีกด้วย

อย่างไรก็ตาม รศ.ดร.มาฆะ ได้ให้ข้อคิดที่น่าสนใจถึงท้ายว่า ถ้ามองในเชิงทฤษฎีสตรีนิยม เหมือนเป็นการทำร้ายผู้หญิง เป็นการประจาน ไม่ให้เกียรติเพศหญิง ถ้ามองทางด้านการจ้างงาน แรงงาน หญิงเหล่านี้จะยอมรับได้ในสภาพที่รัฐต้องควบคุมสถานประกอบการ และให้สวัสดิการเหมือนพนักงานทั่วไป ถ้าจะทำให้ **เศรษฐกิจดี การศึกษาดี และระบบครอบครัววัฒนธรรมดี รัฐบาลควรจะให้ความสำคัญ** กับการ **ขัดเกลาในกระบวนการศึกษา ควบคู่ไปกับการขัดเกลาทางวัฒนธรรม เพื่อให้คนสามารถเลือกอาชีพที่เหมาะสมกว่าการเป็นโสเภณี**

และสังคมจะต้องช่วย กันตอบว่า จะใช้เวลา นานเท่าใดที่จะทำให้อาชีพบริการ ทางเพศที่ไม่พึงปรารถนา ลดน้อยลงหรือหมดสิ้นไป ●●●

ผลการสำรวจความคิดเห็นผู้เข้าร่วมประชุม ประจำปี 2547 ของ สศช.

นายสันติ บางอ้อ รองเลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เปิดเผยผลการสำรวจความคิดเห็นผู้เข้าร่วมประชุมประจำปี 2547 ของ สศช. เรื่อง **“เศรษฐกิจนอกระบบกับการบริหารจัดการที่ดีของภาครัฐ”** เกี่ยวกับความคุ้มค่า ความพึงพอใจ ความคิดเห็นที่ภาครัฐจะเข้ามาบริหารจัดการเศรษฐกิจนอกระบบ กลุ่มเป้าหมาย แนวทางและข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงยุทธศาสตร์การบริหารจัดการเศรษฐกิจนอกระบบ และการจัดประชุมประจำปี 2547 ของ สศช. ซึ่งผลการสำรวจดังกล่าว สามารถสรุปความคิดเห็นได้ดังนี้

ผู้ตอบแบบสอบถามมีจำนวน 343 คน คิดเป็นร้อยละ 32.0 ของผู้เข้าร่วมประชุม โดยส่วนใหญ่ร้อยละ 69.4 เป็นเจ้าหน้าที่ภาครัฐ/รัฐวิสาหกิจ รองลงมาเป็นนักวิชาการในสถาบันการศึกษา/วิจัย นักธุรกิจ/พนักงานเอกชน นักพัฒนา/เจ้าหน้าที่องค์กรพัฒนาเอกชน และเกษตรกร ตามลำดับ เป็นเพศชายร้อยละ 51.0 และส่วนใหญ่ร้อยละ 54.2 มีอายุระหว่าง 30 - 50 ปี โดยผู้ตอบแบบสอบถามร้อยละ 92.3 เห็นว่ามีความคุ้มค่าที่ได้เข้าร่วมประชุมในครั้งนี้ และกลุ่มนักวิชาการ**มีความเห็นคุ้มค่า**มากที่สุด เมื่อจำแนกตามเพศพบว่า เพศหญิงมีความเห็นคุ้มค่ามากกว่าเพศชาย และกลุ่มที่มีอายุน้อยกว่า 30 ปีลงมา มีความเห็นคุ้มค่ามากกว่ากลุ่มอื่นๆ สำหรับเหตุผลของความคุ้มค่าเป็นเพราะได้รับความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับเศรษฐกิจนอกระบบมากที่สุด

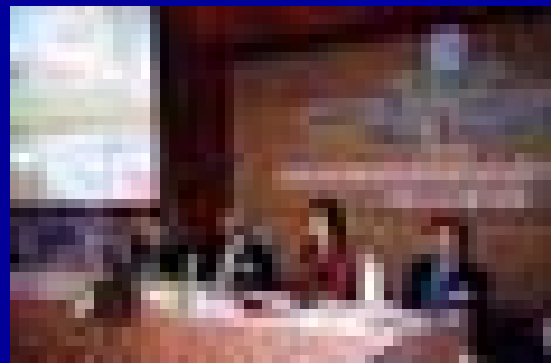
ตารางแสดงร้อยละของความคุ้มค่าต่อการประชุมประจำปีจำแนกตามอาชีพ/สถานภาพ

อาชีพ	คุ้มค่า	ไม่คุ้มค่า	ไม่แน่ใจ	รวม
เจ้าหน้าที่ภาครัฐ/รัฐวิสาหกิจ	93.46	0.93	5.61	100.00
นักวิชาการในสถาบันการศึกษา/วิจัย	100.00	-	-	100.00
เกษตรกร	77.78	11.11	11.11	100.00
นักธุรกิจ/พนักงานเอกชน	91.30	-	8.70	100.00
นักพัฒนา/เจ้าหน้าที่องค์กรพัฒนาเอกชน	69.23	7.69	23.08	100.00
อื่นๆ (ข้าราชการบำนาญ อาชีพอิสระฯ)	83.33	-	16.67	100.00
รวม	92.26	1.29	6.45	100.00 (310 ราย)

ส่วน**ความพึงพอใจ**ต่อการจัดประชุม พบว่าผู้เข้าร่วมประชุมส่วนใหญ่มีความพึงพอใจในระดับมากต่อการนำเสนอยุทธศาสตร์การบริหารจัดการเศรษฐกิจนอกระบบมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 53.1 โดยกลุ่มข้าราชการบำนาญ อาชีพอิสระมีความพึงพอใจมากที่สุด รองลงมาคือความพึงพอใจต่อการนำเสนอวิทัศน์ “แผนฯ 9 ... ก้าวอย่างสู่ความยั่งยืน” คิดเป็นร้อยละ 49.5 และกลุ่มนักพัฒนา/เจ้าหน้าที่องค์กรพัฒนาเอกชน มีความพึงพอใจมากที่สุด ส่วนการอภิปรายยุทธศาสตร์การบริหารจัดการเศรษฐกิจนอกระบบ ส่วนใหญ่มีความพึงพอใจในระดับปานกลาง

ทางด้านความคิดเห็นต่อ**การบริหารจัดการเศรษฐกิจนอกระบบของภาครัฐ**ปรากฏว่าผู้ตอบแบบสอบถามเห็นด้วยมากที่สุดในเรื่องการให้ภาครัฐเข้ามาบริหารจัดการเศรษฐกิจนอกระบบที่ไม่เป็นทางการทุกกลุ่มอาชีพ คิดเป็นร้อยละ 87.6 และน้อยที่สุดในเรื่องการจัดกรธุรกิจให้บริการทางเพศ คิดเป็นร้อยละ 60.9 โดยกลุ่มเจ้าหน้าที่ภาครัฐเห็นด้วยเรื่องการบริหารจัดการเศรษฐกิจนอกระบบที่ไม่เป็นทางการและการจัดการธุรกิจการพนัน ในขณะที่กลุ่มนักพัฒนา/เจ้าหน้าที่องค์กรพัฒนาเอกชนเห็นด้วยเรื่องการจัดกรธุรกิจให้บริการทางเพศของภาครัฐมากที่สุด สำหรับกลุ่มที่เห็นด้วยส่วนใหญ่ให้เหตุผลว่า จะทำให้ผู้ประกอบการอาชีพและแรงงานได้รับความเป็นธรรม ได้รับความคุ้มครอง ดูแล ไม่ถูกเอารัดเอาเปรียบจากเจ้าหน้าที่ภาครัฐ และผู้มีอิทธิพลมากที่สุด

ส่วนความเห็นต่อ**กลุ่มเป้าหมายตามยุทธศาสตร์**ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ร้อยละ 60.3 - 83.0 เห็นด้วยกับกลุ่มเป้าหมายที่กำหนดไว้ในยุทธศาสตร์ทั้ง 3 ยุทธศาสตร์ ได้แก่ ยุทธศาสตร์

ส่งเสริมและพัฒนาเศรษฐกิจนอกระบบให้เป็นฐานสนับสนุนเศรษฐกิจไทย ยุทธศาสตร์บริหารจัดการความเสี่ยงเพื่อการคุ้มครองทางสังคม แก่ผู้อยู่ในเศรษฐกิจนอกระบบ และยุทธศาสตร์บริหารจัดการเศรษฐกิจนอกระบบที่มีผลกระทบต่อสังคม ส่วนความเห็นต่อ**แนวทางตามยุทธศาสตร์** ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ร้อยละ 57.6 - 69.6 เห็นด้วยกับทุกแนวทางตามยุทธศาสตร์ที่นำเสนอ โดยกลุ่มนักธุรกิจเห็นด้วยกับแนวทางตามยุทธศาสตร์มากที่สุดในทุกยุทธศาสตร์

สำหรับ**ข้อเสนอแนะ**ที่ผู้เข้าร่วมประชุมให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดทำยุทธศาสตร์เศรษฐกิจนอกระบบ ส่วนใหญ่เห็นว่าควรให้ทุกภาคส่วนของสังคมเข้ามามีส่วนร่วมมากที่สุด รองลงมาเห็นว่าควรดำเนินการจัดทำยุทธศาสตร์อย่างต่อเนื่องเพื่อผลักดันให้เป็นนโยบายของรัฐ รวมทั้งควรทำการประเมินผลทุกปี ส่วนความเห็นเกี่ยวกับการจัดประชุม ผู้เข้าร่วมประชุมส่วนใหญ่เห็นว่าหัวข้อเรื่องเหมาะสมมาก และได้ให้ข้อเสนอแนะว่าควรจัดประชุมปีละ 2 ครั้ง โดยเพิ่มเวลาการประชุมเป็น 2 วัน ด้านสถานที่จัดประชุมและบริการดี รวมทั้งจอดรถง่าย

รองเลขาธิการฯ กล่าวในตอนท้ายว่า ผลของการสำรวจความคิดเห็นผู้เข้าร่วมประชุมประจำปี 2547 ของ สศช. ในครั้งนี้ สำนักงานฯ จะนำไปปรับปรุงยุทธศาสตร์การบริหาร จัดการเศรษฐกิจนอกระบบทั้ง 3 ยุทธศาสตร์ ให้มีความสมบูรณ์ ชัดเจน สามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม ส่วนข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดประชุมฯ สศช. จะได้นำความคิดเห็นไปปรับปรุงการดำเนินงานการจัดประชุมประจำปี 2548 ต่อไป

